

Roelof Balk, directeur Nationaal Groenfonds: 'De tijd is rijp voor groene projectontwikkeling'

auteur Hans Ouwerkerk beeld Martin van Welzen

Papier is geduldig en de beleidsnota's zijn fraai. Maar Roelof Balk, directeur van het Nationaal Groenfonds, vindt dat de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur, dus het maken van meer natuur in Nederland, nog te langzaam gaat. 'Neem gebiedsgericht beleid waar natuurontwikkeling integraal met woningbouw en agrarische ontwikkeling wordt uitgevoerd. Het wordt met de mond beleden maar komt vooralsnog slechts mondjesmaat van de grond. En ook het betrekken van private partijen bij integrale gebiedsontwikkeling gaat moeizaam. Waarom', zo werpt hij de knuppel in het hoenderhok, 'laten we projectontwikkelaars naast de woningen niet ook gewoon de natuur aanleggen?'

Zijn werkomgeving is op z'n zachtst gezegd lommerrijk te noemen. Huize Hoevelaken, in de volksmond 'Bommesteijn' ligt prachtig verscholen in het bos. Hier is Bouwfonds Fondsenbeheer ondergebracht. Deze organisatie biedt dienstverlening aan fondsen met een maatschappelijk belang, zoals Nationaal Restauratiefonds, Nationaal Groenfonds, Stimuleringsfonds Volkshuisvesting en Bouwfonds Cultuurfonds. Bij het Nationaal Groenfonds zwaait Roelof Balk als directeur de scepter. Sinds 1994 fungeert de stichting als penningmeester van rijk en provincies bij het realiseren van natuurprojecten. Het Nationaal Groenfonds bundelt niet alleen de geldstromen van rijk en provincies voor natuurontwikkeling maar leent ook geld van private financiers. 'Het gaat er om dat we geld zo effectief mogelijk inzetten om natuurontwikkeling mogelijk te maken. Als Zuid-Holland bijvoorbeeld snel geld nodig heeft om gronden voor natuur aan te kopen, dan kunnen ze daarvoor bij ons aankloppen.

En als de papieren in orde zijn dan lenen wij hen dat geld tegen lage rentes. Basis van ons werk is natuurprogramma's waar mogelijk te versnellen.'

Natuur in Nederland is versnipperd. Zelfs het Groene Hart en de Veluwe zijn voorbeelden van landschappelijke kwaliteit die door de verstedelijking van ons land flink onder druk zijn komen te staan. Begin vorige eeuw bestond nog bijna dertig procent van het Nederlandse grondgebied uit bos, heide of ander natuurgebied. Halverwege de jaren zeventig is dat aandeel al teruggelopen naar 13 procent, oftewel zo'n 480.000 hectare. En wat er dan nog is, is door verstedelijking en infrastructuur en door herverkaveling en schaalvergroting in de landbouw zodanig versnipperd, dat de ecologische levensvatbaarheid ernstig wordt bedreigd. De realisering van de Ecologische Hoofdstructuur moet hier definitief een einde aan maken. Het gaat hierbij om een landsdekkend netwerk van onderling verbonden natuur-

gebieden, wat een uitbreiding van 250.000 hectare natuuraal tot gevolg heeft. In 2018 moet de Ecologische Hoofdstructuur gerealiseerd zijn en dan heeft ons land weer zo'n 730.000 hectare aan natuur. Halverwege de rit is nu zo'n veertig procent natuuruitbreiding voltooid. 'Dat is best een prestatie, maar aan de moeilijke hectares moeten we nu beginnen,' aldus Balk.

Weerbarstig

Ziet de Ecologische Hoofdstructuur er op papier vooruitstrevend uit, de praktijk blijkt een stuk weerbarstiger. Met enige regelmaat laat het Groenfonds dan ook, vaak bij monde van haar voorzitter mr. Pieter van Vollenhoven, weten dat de aanleg achter loopt op de doelstellingen. Balk: 'In het ruimtelijke ordeningsbeleid ligt de nadruk op woningbouw en bedrijventerreinen. Natuur- en landschapsbeleid hobbelt er een beetje achteraan. In de randstadprovincies is de woningdruk natuurlijk het grootst, dus wil je als provincie

daar natuurgebieden begrenzen, dan moet je snel zijn. Het blijkt dat natuurbeleid in de uitvoering veelal een lage prioriteit heeft. Dat is logisch. Als er echt moet worden gekozen tussen wonen of natuur, kiest men toch in de meeste gevallen voor wonen.'

Een andere kijk op het ontwikkelen van groen is volgens Balk daarom ook noodzakelijk. 'Bijvoorbeeld in het besef dat woningen ook drager kunnen zijn van groene gebieden. Maar daar is dan wel een integrale gebiedsvisie voor nodig. En juist dat integrale deel blijkt in de praktijk een lastig traject. Want', zo legt hij uit, 'de provincie gaat over het groen en de gemeente over de woningen. Het rood voor groen wordt nu dan ook nog te veel vertaald in rood moet betalen voor groen.'

Maar los van het financiële verhaal gaat het erom, dat als je een woongebied gaat maken, je groen ook meeneemt. Er is wel een kentering op komst maar het gaat heel langzaam. De boel is nog lang niet voldoende opengegooid.'

Regierol

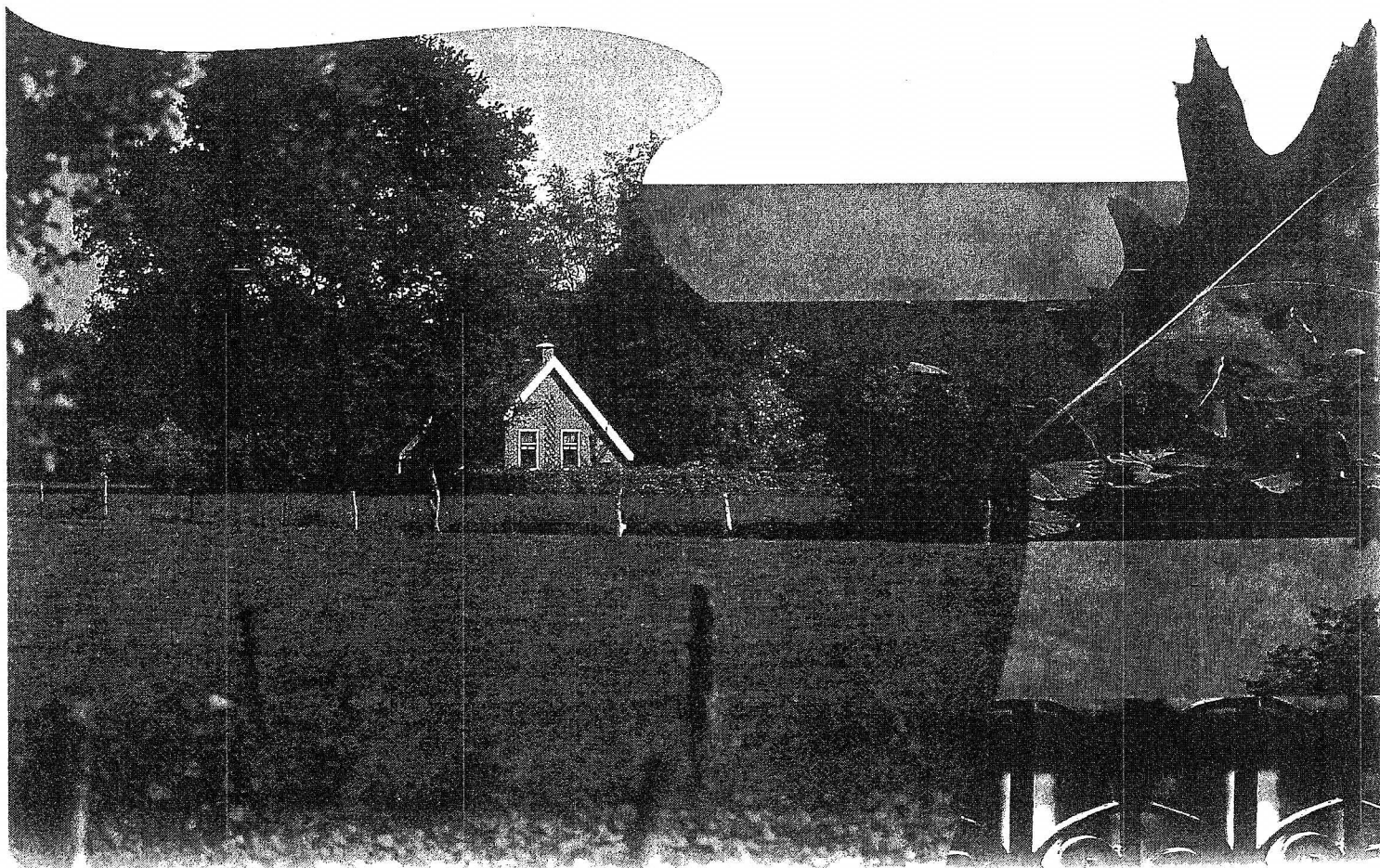
In de visie van Balk moeten, als het gaat om gebiedsgericht beleid, de ministeries van VROM en LNV, maar ook de provincies een leidende en regisserende rol innemen. 'Er wordt nu nog te sectoraal gewerkt. Als je op VROM vraagt hoe het gaat met het gebiedsgericht beleid of bij LNV, dan zullen ze zeggen dat ze er mee bezig zijn. Maar het wordt alleen nog maar met de mond beleden. De aparte subsidiepotjes bestaan nog steeds.'

Terwijl er voorbeelden zijn die bewijzen dat een integrale aanpak werkt. 'Kijk maar naar de provincie Noord-Brabant en de wijze waarop die het ruimte voor ruimtebeleid uitvoert. Gemeenten die varkenstallen opruimen en daar natuur- of landschapsontwikkeling voor in de plaats zetten, kunnen in ruil daarvoor binnen de gemeentegrenzen meer woningen bouwen. Het is een voorbeeld waarbij de provincie duidelijk de regierol op zich neemt.' In dit geval is extra woningcontingent voor gemeenten een prikkel om natuur te ontwikkelen. Anderzijds kan ook geld een prikkel zijn. 'Uiteindelijk is dat ook wat het Groenfonds doet. Wij financieren grond-aankopen voor natuur of voor de particuliere uitvoering van natuurprojecten.'

Private partijen

Voor Balk staat vast dat de inbreng van marktpartijen een onmisbare schakel is bij het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur. 'Kijk naar grote verstedelijkingsprojecten

**'We moeten geld voor natuur
zo effectief mogelijk inzetten'**

waar de overheid marktpartijen al in de eerste planfase betreft met het perspectief deze projecten ook risicodragend uit te laten voeren. Dergelijke samenwerkingsverbanden dragen

moeten woningbouwontwikkeling intelligent koppelen aan natuurontwikkeling.' Volgens Balk is het de kunst publiek-private samenwerking zo vorm te geven dat publieke

te leggen. Daarin kunnen ze dan ook aangeven in welke mate zij bereid zijn de ontwikkeling ervan risicodragend op zich te nemen.'

'De nadruk ligt op woningbouw, natuurbeleid hobbelt er achteraan'

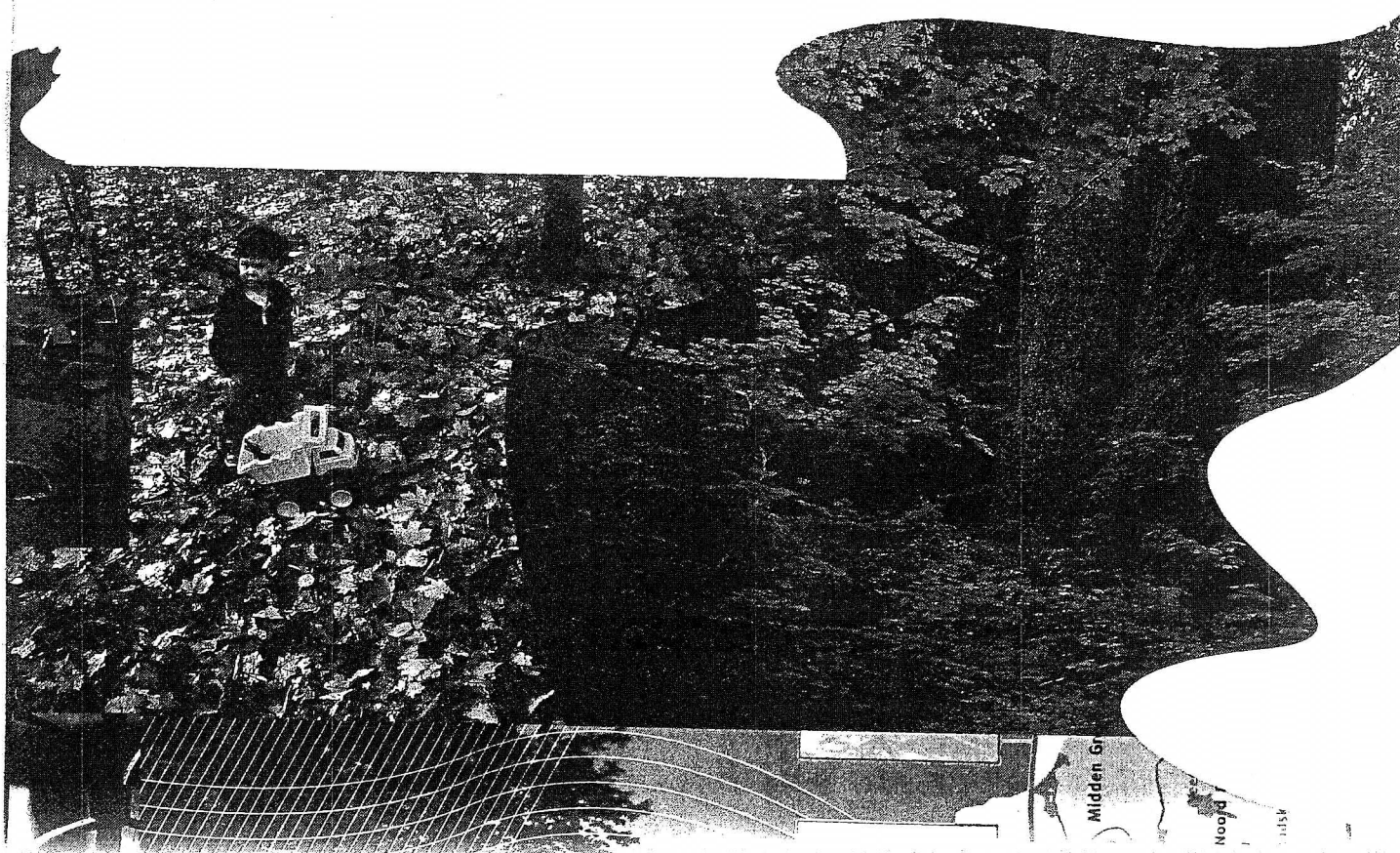
vaak bij tot een effectievere en snellere totstandkoming van de bouwprojecten. Dit moet dus ook kunnen bij natuurprojecten. Om maar weer een voorbeeld te geven: een ontwikkelaar wil een golfbaan met woningen realiseren en klopt daarmee bij een gemeente aan. Deze komt echter de provincie tegen, die natuurplannen wil realiseren. Met enige creativiteit in de planvorming is dat vaak best in te passen. Zo kunnen dus twee projecten tegelijkertijd worden uitgevoerd. Cruciaal daarvoor is eenduidig opdrachtgeverschap vanuit de overheid. Provincie en gemeente

en private belangen elkaar versterken. In de nota 'Van confrontatie naar symbiose' stelt de stichting vast dat dit niet beperkt moet zijn tot vrijblijvende uitspraken. 'Niet het bedrijfsleven slechts 'inhuren' als vrijblijvend adviseur, maar ook als volwaardig en dus risicodragend participant. Een mogelijkheid is via een aanbesteding op inhoud, die een creatieve planning van private partijen binnen de randvoorwaarden van de overheid belooft. Bij een dergelijk 'concessiemodel' worden private partijen uitgenodigd om binnen de kaders van een gebiedsvisie een concrete uitwerking voor

Integraal

Balk is zelfs bereid nog een stapje verder te gaan door vervolgens het totale project met daarbij de gewenste natuurontwikkeling ook door de private partij te laten uitvoeren. 'Dan heb ik het dus over integrale projecten, inclusief groen, die de Dienst Landelijk Gebied vanwege de complexiteit moet laten liggen. Ik zou dat in een pilotproject best wel eens gerealiseerd zien worden. Ik ben dan ook benieuwd naar de financiële resultaten van zo'n uitgevoerd project.'

Over het antwoord op de vraag of projectontwikkelaars dergelijke combinatieprojecten wel interessant vinden, hoeft Balk niet lang na te denken. 'Het is toch gewoon handel? Ik krijg de grote partijen nu ook al hier op kantoor met het verzoek om informatie. Uiteindelijk hoeven ze de kosten ook niet helemaal zelf op

te hoesten, want er zijn de nodige subsidies en financieringsmogelijkheden van onze kant. Ik denk dan ook dat voor zo'n pilotproject best marktpartijen te interesseren zijn.'

Kern is volgens de directeur Groenfonds, dat er meer over natuur en vooral ook de realisering daarvan wordt nagedacht. 'Het moet een soort automatisme worden. We proberen die boodschap ook zoveel mogelijk uit te dragen en onder de aandacht te brengen. Van zowel de

pers als de verschillende overheden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten en symposia, om het draagvlak te vergroten.'

Perspectief

Ondanks de stroperigheid van processen is hij over de toekomst niet somber gestemd. 'Of we 2018 als streefdatum voor de Ecologische Hoofdstructuur nu wel of niet halen is nog de vraag. Maar als ik zie, dat boeren die niets moesten hebben van grondverkoop voor

natuurontwikkeling, nu bij ons komen met vragen of ze financiële steun kunnen krijgen als ze zelf natuur op hun grond realiseren, dan ben ik wel hoopvol. Dat waren er een paar jaar terug misschien nog zes of zeven, maar dit jaar willen zo'n veertig boeren gebruikmaken van de Subsidieregeling Natuurbeheer. Deze regeling stimuleert dus de ontwikkeling van nieuwe natuur door particuliere grondeigenaren zoals boeren. Dus wat dat betreft gaan we de goede kant op...'

naw@bouwfonds.nl

'Halverwege de rit is nu zo'n 40 procent natuuruitbreiding voltooid'

